MNENJA

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

574. PLENARNO ZASEDANJE EVROPSKEGA EKONOMSKO-SOCIALNEGA ODBORA, 14. 12. 2022–15. 12. 2022

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Naložbe na podlagi spola v nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost

(mnenje na lastno pobudo)

(2023/C 100/02)

Poročevalka: **Cinzia DEL RIO**

Sklep plenarne skupščine	20. 1. 2022
Pravna podlaga	člen 52(2) Poslovnika
	mnenje na lastno pobudo
Pristojnost	strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo
Datum sprejetja na seji strokovne skupine	8. 11. 2022
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	14. 12. 2022
Plenarno zasedanje št.	574
Rezultat glasovanja	
(za/proti/vzdržani)	163/5/14

1. **Sklepi in priporočila**

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) ponovno poudarja, da lahko le prek večje in boljše ekonomske in socialne konvergence v Evropski uniji dosežemo popolno enakost med moškimi in ženskami ter da enake možnosti lahko spodbujamo z osredotočanjem na ukrepe in strategije v skladu z evropskim stebrom socialnih pravic.

1.2 EESO poudarja, da je večina držav članic nacionalne načrte za okrevanje in odpornost pripravila brez predhodne ocene učinka posameznih naložb v smislu odpravljanja neenakosti med spoloma ter lajšanja dostopa žensk do trga dela in njihovega ohranjanja na njem. Le nekaj držav je sprejelo strateški pristop s posebnimi medsektorskimi ukrepi in reformami v okviru šestih naložbenih osi, predvidenih v nacionalnem načrtu za okrevanje in odpornost. Metodologija, ki jo je sprejela Evropska komisija (v nadaljnjem besedilu: Komisija), temelji na oceni uspešnosti izvedenih ukrepov. EESO zato Komisiji priporoča, naj v fazi ocenjevanja sprejme primerljive posebne kazalnike za merjenje izboljšanja na področjih enakega plačila, dostopa do trga dela, usklajevanja delovnega časa in obveznosti oskrbe ter spodbujanja samostojnega podjetništva med ženskami.

1.3 Ukrepi iz nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost vključujejo neposredne in posredne ukrepe z različnimi kratkoročnimi ali srednje- do dolgoročnimi učinki za spodbujanje dostopa žensk do trga dela in njihovo ohranjanje na njem, vendar je to med državami razdrobljeno in neenakomerno obravnavano. Po mnenju EESO je prednost treba nameniti okrepitvi neposrednih in posrednih ukrepov v fazi izvajanja nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost, za kar bodo potrebni jasni in trajni naložbeni kanali s srednje- in dolgoročnim načrtovanjem virov.

1.4 V zvezi z neposrednimi ukrepi za spodbujanje zaposlovanja žensk EESO meni, da bi morale biti spodbude za ustvarjanje stabilnih in kakovostnih delovnih mest za ženske pomembnejše kot druge občasne spodbude in bi jih bilo treba izključiti iz zemljevida državne pomoči.

1.5 EESO poziva k okrepitvi klavzule o nagrajevanju podjetij, ki spodbujajo zaposlovanje žensk, z razširitvijo na vse projekte javnega naročanja in k vključitvi izrecne navedbe cilja zagotavljanja enakosti spolov v javne razpise za izvajalske organe.

1.6 EESO pozdravlja ukrepe za spodbujanje in podpiranje samostojnega podjetništva, ki so predvideni v nekaterih nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost, ter upa, da bo podpora zajemala tudi finančno in vodstveno usposabljanje ter dostop do finančnih instrumentov.

1.7 Kot je navedeno v sporočilu Komisije o strategiji za enakost spolov, EESO meni, da je pri izvajanju nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost pomembno ukrepati na davčnem področju, in sicer z davčnimi olajšavami za prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvih z nizkimi dohodki in za dohodke revnejših enostarševskih družin.

1.8 Posredni ukrepi v nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost zajemajo naložbe v storitve nege in varstva otrok ter oskrbe. EESO meni, da so prednostne naloge vlaganje sredstev v storitve za usklajevanje delovnega časa in obveznosti dolgotrajne oskrbe, izvajanje dodatnih storitev ter njihovo zagotavljanje gospodinjstvom z nizkimi dohodki.

1.9 EESO meni, da ni več mogoče odlagati posebnih naložb, predvidenih za spodbujanje udeležbe žensk v tehničnih in znanstvenih inštitutih ter izobraževanju na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike (STEM), ki lahko spodbujajo zaposlovanje žensk v sektorjih, v katerih trenutno prevladujejo moški, v srednje- do dolgoročnem obdobju.

1.10 EESO priporoča, da se nacionalni načrti za okrevanje in odpornost načrtujejo usklajeno ter se dopolnjujejo z vsemi drugimi viri in programi Skupnosti, začenši s sredstvi in programi za kohezijo in podeželska območja. Ocena Komisije v okviru evropskega semestra s priporočili za posamezne države bi morala te cilje upoštevati z vidika enakosti spolov skupaj z novimi kazalniki, ki so pregledni in dostopni, primerljivi med državami in razčlenjeni po spolu.

1.11 EESO priporoča, naj bo vključitev vidika spola v proračun na vseh ravneh javne uprave obvezna v fazi evropskega semestra.

1.12 Razpoložljivi podatki kažejo, da se socialni partnerji in organizacije civilne družbe v večini držav vključujejo v omejenem obsegu in občasno. EESO priporoča, da se jih v celoti vključi v izvajanje, spremljanje in ocenjevanje nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost na evropski, nacionalni in lokalni ravni.

2. **Uvod**

2.1 Cilj tega mnenja je poudariti reforme in naložbe z učinkom na spodbujanje enakosti spolov, ki so jih države članice predvidele v nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost, na podlagi razpoložljivih informacij, ki jih posodabljajo tudi Evropska komisija, Evropski parlament in predsedstvo Evropske unije. Opozoriti je treba, da Evropski inštitut za enakost spolov (EIGE) izvaja študijo o enakosti spolov in vključevanju načela enakosti spolov v okrevanje po COVID-19 za švedsko predsedovanje Svetu EU leta 2023 ([1]), in sicer o ukrepih iz nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost s pristopom enakosti spolov v vseh njihovih fazah, tj. od načrtovanja do izvajanja in ocenjevanja, ter o tem, v kolikšni meri so države članice enakost obravnavale kot vzvod za okrevanje.

2.2 Evropski svet je 21. julija 2020 v svojih sklepih sprejel načrt instrumenta Next Generation EU skupaj z večletnim finančnim okvirom za obdobje 2021–2027. Med cilji večletnega finančnega okvira in instrumenta Next Generation EU je tudi spodbujanje enakih možnosti z zagotavljanjem, da dejavnosti in ukrepi instrumentov vključujejo vidik spola ter lahko učinkovito prispevajo k doseganju enakosti v skladu z evropsko strategijo.

([1]) Študija Evropskega inštituta za enakost spolov (EIGE) *Gender equality and gender mainstreaming in the COVID-19 recovery* (Enakost spolov in vključevanju načela enakosti spolov pri okrevanju po COVID-19), ki bo objavljena leta 2023.

2.3 Z Uredbo (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta ([2]) je vzpostavljen mehanizem za okrevanje in odpornost, katerega cilj je podpreti okrevanje po pandemiji, spodbujati kohezijo ter vlagati v zeleni in digitalni prehod. V uredbi je izrecno določeno, da morajo nacionalni načrti za okrevanje in odpornost spodbujati enakost spolov. EESO se strinja z navedbami v uredbi o pomenu ukrepov za boj proti neenakosti spolov, saj je to v skladu s cilji evropskega stebra socialnih pravic.

2.4 Komisija je v svojem sporočilu o letni strategiji za trajnostno rast za leto 2021 z dne 17. septembra 2020 določila smernice mehanizma za okrevanje in odpornost, v katerih je države članice pozvala, naj z ustvarjanjem kakovostnih zaposlitvenih priložnosti posebno pozornost namenijo prikrajšanim skupinam, ženskam in mladim, ki vstopajo na trg dela.

2.5 V Delegirani uredbi EU z dne 28. septembra 2021 so določeni skupni kazalniki in podrobni elementi preglednice kazalnikov okrevanja in odpornosti, in sicer je opredeljenih 14 kazalnikov. Glede na spol so razčlenjeni samo štirje od opredeljenih kazalnikov ([3]). Razčlenitev po spolu manjka na primer pri kazalnikih 6 in 9, ki se navezujeta na podjetja, ki so pod vodstvom žensk in prejemajo podporo.

2.6 Vojna v Ukrajini zaradi ruske agresije je povzročila znatno upočasnitev, napoved za rast pa prežema negotovost zlasti glede oskrbe z energetskimi viri in naraščajočih stroškov, ki vplivajo na porazdelitev odhodkov in naložb v nacionalnih proračunih. Ta negotovost bo vplivala tudi na izvajanje nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost.

2.7 Svet dela in družba kot celota se poskušata iz krize izvleči s pomočjo dolgoročnega gospodarskega in socialnega okrevanja, na katerem temeljijo nacionalni načrti za okrevanje in odpornost, ki mora vključevati sprejetje okvira, usmerjenega v spol, za obravnavanje in odpravljanje neenakosti in razlik med spoloma, ki jih je kriza zaradi COVID-19 v nekaterih proizvodnih sektorjih, skupinah prebivalstva ter lokalnih in regionalnih kontekstih poglobila ([4]).

3. **Ozadje, priprava financiranja in virov, dodeljenih v nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost**

3.1 Julija lani je Komisija Evropskemu parlamentu in Svetu predložila poročilo o pregledu izvajanja mehanizma za okrevanje in odpornost, ki obravnava tudi vprašanje neenakosti med spoloma ([5]) in v katerem je navedeno stanje glede prispevkov, prejetih od držav članic na podlagi predloženih načrtov za okrevanje in odpornost, v katerem so navedene prednostne naloge 25 nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost, analizirane na podlagi šestih stebrov ukrepanja mehanizma za okrevanje in odpornost ([6]).

3.2 Večina ukrepov, ki jih predlagajo države članice, ima medsektorske cilje in niso nujno posebej usmerjeni v enakost spolov; od 129 predlaganih ukrepov jih je bilo doslej z naložbami realiziranih le trinajst. Vse države članice niso predvidele reform in virov, ki bi bili izrecno usmerjeni v izzive, povezane s spolom, ali v katerih bi bile ženske navedene kot upravičenke. Enako šibki pa so tudi inovativni ukrepi v sektorjih z nizko stopnjo zaposlenosti žensk ([7]). Veliko poudarka je na področju nege in varstva otrok, oskrbe in izobraževanja. Iz poročila Komisije je razvidno, da ima le nekaj držav članic nacionalne načrte za okrevanje in odpornost, ki določajo strateški pristop z ukrepi in reformami na področju enakosti spolov.

3.3 Druge države članice so dale prednost drugim osem, kot so ukrepi za socialno in teritorialno kohezijo s poudarkom na enakih možnostih, kar pogosto vključuje tudi cilj enakosti spolov; ukrepi, namenjeni ranljivim skupinam, med katerimi so pogosto ženske in mladi, ter ukrepi za spremljanje zelenega in digitalnega prehoda s poudarkom na usposabljanju, pri

([2]) Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. februarja 2021 o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost (UL L 57, 18.2.2021, str. 17).

([3]) Ti posebni kazalniki so: (a) raziskovalci, ki delujejo v podprtih raziskovalnih ustanovah; (b) število udeležencev, ki so vključeni v izobraževanje ali usposabljanje; (c) število zaposlenih ali oseb, ki iščejo zaposlitev; (d) število mladih, starih od 15 do 29 let, ki prejemajo podporo.

([4]) Raziskovalni dokument inštituta EIGE iz leta 2021, *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic* (Enakost spolov in socialno-ekonomski učinek pandemije COVID-19).

([5]) COM(2022) 383 final.

([6]) Nizozemska je nacionalni načrt za okrevanje in odpornost predložila pozneje kot druge države; nacionalni načrt Madžarske je trenutno ustavljen zaradi vprašanj, povezanih s spoštovanjem pravne države.

([7]) Glej opombo 1 in članek z naslovom *PNRR Italia, Gender Gap e politiche per l'innovazione e la digitalizzazione nel PNRR: quali misure?* (Italijanski načrti za okrevanje in odpornost, razlike med spoloma in politike za inovacije in digitalizacijo v teh načrtih) avtoric Marusce de Castris, Università degli Studi di Roma Tre, in Barbare Martini, Università di Roma Tor Vergata, september 2022.

katerem ženske v nekaterih državah nimajo enakega dostopa do programov usposabljanja in preusposabljanja. Opozoriti je treba, da večina držav članic v svojih nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost nasilja na podlagi spola ni opredelila kot enega od izzivov pri ukrepih za podporo enakosti spolov.

3.4 Nacionalni načrti za okrevanje in odpornost so bili pripravljeni s predhodno oceno ekonomskih in socialnih razmer na nacionalni ravni, na splošno z že določenimi prednostnimi nalogami porabe, ki niso upoštevale vidika spola v smislu dodeljenih sredstev ali vsebine predloženih naložbenih projektov. Prvotni predlog uredbe Komisije o mehanizmu za okrevanje in odpornost ni vključeval nobenega sklicevanja na enakost spolov kot cilj in ženske niso bile omenjene kot ciljna skupina. Šele pozneje je bila pod pritiski gospodarskih in socialnih partnerjev in organizacij civilne družbe v uredbo, objavljeno februarja 2021, vključena razsežnost spola v nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost. Zato razsežnost spola in priprava proračuna, ki upošteva vidik spola, nista prisotna v vseh nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost, temveč le v tistih, ki so prvotno vzpostavili razred porabe in naložb, pri katerih je upoštevan vidik spola.

3.5 Mehanizem za okrevanje in odpornost od držav članic zahteva, da navedejo, kako se v nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost obravnavajo neenakosti med spoloma, vendar se bo pri oceni učinka upoštevala le uspešnost sprejetih ukrepov. Zato je pomembno, da Komisija v fazi ocenjevanja meri učinkovitost načrtovanih ukrepov in naložb z vključevanjem gospodarskih in socialnih partnerjev ter organizacij civilne družbe z uporabo primerljivih specifičnih kazalnikov. Doslej zbrani podatki ne odražajo dejanskega stanja na nacionalni ravni. Težko je torej reči, kako bodo nekateri ukrepi za boj proti diskriminaciji na podlagi spola, zlasti prečni, vplivali na teh šest stebrov.

3.6 Iz sredstev, dodeljenih nacionalnim načrtom za okrevanje in odpornost, danes ni mogoče dobiti jasne slike o naložbah, ki niso podprte le z mehanizmom za okrevanje in odpornost, temveč tudi z dopolnilnimi nacionalnimi javnimi in zasebnimi sredstvi, namenjenimi izključno enakosti spolov na različnih področjih sveta dela in družbe. Dodeljena sredstva bo mogoče količinsko opredeliti šele v fazi izvajanja.

3.7 V skladu s poročilom Komisije o posebnih ukrepih za enakost spolov, določenih v nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost, se odstotek ukrepov močno razlikuje, in sicer od 11 %, ki jih je dodelila Švedska, do manj kot 1 % pri Hrvaški, pri čemer je več držav dodelilo manj kot 2 %. Vendar bi bilo treba upoštevati tudi učinek posrednih ukrepov iz nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost ter neposrednih in posrednih ukrepov, predvidenih z uporabo sredstev Skupnosti v okviru instrumenta Next Generation EU, ki dopolnjujejo nacionalne načrte za okrevanje in odpornost, kot sta REACT-EU in EKSRP (Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja).

3.8 Glede na poročilo Komisije in prve informacije, ki jih je zbral inštitut EIGE, se kaže razdrobljena slika, države niso poenotene. Vse države nimajo podatkov, razčlenjenih po spolu, čeprav jih je Komisija zahtevala, tako da bi lahko na podlagi nekaterih skupnih elementov redno in pravočasno poročala o odhodkih, povezanih s spolom, v nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost.

3.9 Ker vse države članice predhodnih poglobljenih analiz glede na spol pred pripravo nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost niso dale na razpolago, ni ocene učinka ukrepov na dodatno in kakovostno zaposlovanje ter na kvalificirana delovna mesta. Enakost spolov je kot splošno horizontalno načelo obravnavalo 14 držav ([8]), vendar se je le Španija v nacionalnem načrtu za okrevanje in odpornost sklicevala na merilo vključevanja načela enakosti spolov. Italija je uvedla posebne ukrepe za enakost spolov in opredelila učinek ukrepov tudi v smislu povečanja zaposlenosti, vendar še vedno obstajajo pomisleki glede dejanske učinkovitosti in kakovosti teh ukrepov ([9]). V drugih državah so bili za spodbujanje enakosti spolov predvideni posredni ukrepi, kot so naložbe v usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja, naložbe v storitve oskrbe, spodbujanje usposabljanja na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike, izboljšanje delovnih pogojev in usposabljanje, ki bodo imeli srednje- do dolgoročni učinek, vendar jih danes ni mogoče količinsko opredeliti. Poleg teh naložb so nekatere države članice predvidele tudi neposredne naložbe, kot so subvencioniranje zaposlovanja in spodbude za podjetništvo žensk.

([8]) Glej opombo 1.
([9]) Glej opombo 6.

3.10 Nekatere države so posebno pozornost namenile javnemu naročanju po načelu enakosti spolov (*gender procurement*) ([10]) z ukrepi pogojenosti za zaposlovanje žensk in mladih v okviru javnih naročil, sklenjenih s sredstvi iz nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost. Zaželeno bi bilo, da bi se v javne razpise za naročnike vključila izrecna navedba ciljev zagotavljanja enakosti spolov.

3.11 Inovativne nacionalne načrte za okrevanje in odpornost na tem področju imajo na primer Španija, Italija in Francija. Španija je v svoj nacionalni načrt za okrevanje in odpornost vključila trdno zavezo, da morajo vsi postopki javne uprave vključevati vidik spola. Italija je v svojem nacionalnem načrtu za okrevanje in odpornost uvedla smernice o enakih možnostih v pogodbah, financiranih iz nacionalnega načrta za okrevanje in odpornost, s katerimi sta predvideni uporaba ukrepov nagrajevanja in vzorčnih klavzul v obvestilih o natečajih, ki se razlikujejo glede na sektor, vrsto in naravo projekta, pri čemer je treba 30 % delovnih mest, potrebnih za izvajanje pogodbe, rezervirati za osebe, mlajše od 36 let, in ženske, ter potrjevanje enakosti spolov v podjetjih. Francija je v svojem nacionalnem načrtu za okrevanje in odpornost uvedla nove kazalnike za podjetja za izračun poklicne enakosti in napredka na podlagi akcijskega načrta, nacionalna načrta za okrevanje in odpornost Irske in Hrvaške pa podeljujeta finančne nagrade podjetjem, ki uporabljajo merila za spodbujanje enakosti spolov ([11]).

3.12 Poročilo Komisije iz julija 2022 kaže, da je bilo sodelovanje z gospodarskimi in socialnimi partnerji ter organizacijami civilne družbe med pripravo nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost zelo omejeno in občasno. Socialni akterji in druge organizacije civilne družbe izražajo veliko zaskrbljenost glede sodelovanja med izvajanjem in spremljanjem ukrepov. Strokovnjaki za problematiko spolov ugotavljajo ([12]), da bo težko oceniti učinek ukrepov brez zanesljivih, primerljivih, ciljno usmerjenih, po spolu razčlenjenih, zlasti pa kakovostnih podatkov za različna področja in sektorje. EESO močno priporoča, da evropske, nacionalne in regionalne institucije aktivneje vključijo socialne partnerje in organizacije civilne družbe, ki spodbujajo enake možnosti, v izvajanje, ocenjevanje in spremljanje nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost.

4. **Ocenjevanje okoliščin nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost**

4.1 EESO poudarja pomen izvajanja Agende OZN za trajnostni razvoj do leta 2030, v kateri je doseganje enakosti spolov med 17 cilji, skupaj s cilji iz sporočila Komisije z naslovom Unija enakosti: strategija za enakost spolov za obdobje 2020–2025 ([13]), ki obravnava enako udeležbo v vseh gospodarskih sektorjih in razlike v plačilu med spoloma.

4.2 Strategija za enakost spolov vključuje politike in ukrepe za boj proti vsem oblikam diskriminacije in neenakosti, tudi v zvezi s skupnostjo LGBTIQ ([14]), in mora biti referenčna točka za izvajanje nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost. EESO poudarja pomen izvajanja ključnih ukrepov, ki so skupni vsem stranem in katerih cilj je zagotoviti enako udeležbo in enake možnosti na trgu dela, zmanjšati razlike v plačilu za enake vloge, zagotoviti dostop do višjih vodstvenih položajev ter

([10]) Javna naročila po načelu enakosti spolov so inovativna strategija, ki jo je uvedla Komisija za spodbujanje naložb v enakost z uvedbo posebnih zahtev ali meril za sodelovanje pri javnih naročilih, ki upoštevajo različnost spolov, ali meril za oddajo javnega naročila, ki vključujejo socialne parametre. Namen javnih naročil po načelu enakosti spolov je povečati enakost spolov na trgu dela, izboljšati prisotnost žensk na najvišjih položajih in zmanjšati razlike v plačilu.
Poročilo inštituta EIGE iz leta 2022 *Gender-responsive public procurement: the key to fair and efficient public spending in the EU* (Javna naročila, ki upoštevajo vidik spola: ključ do pravične in učinkovite javne porabe v EU) s študijami primerov in priporočili opisuje, kako je mogoče z javnimi naročili doseči in podpreti enakost spolov z izboljšanjem učinkovitosti in kakovosti javne porabe.

([11]) Podatki iz analize inštituta EIGE, glej opombo št. 1.

([12]) Poročilo Evropskega parlamenta iz aprila 2022, *Gender equality in the Recovery and Resilience Facility* (Enakost spolov v mehanizmu za okrevanje in odpornost), v katerem so izraženi pomisleki iz več študij, ki so jih na nacionalni ravni izvedli raziskovalni centri ali univerze.

([13]) Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij z dne 5. marca 2020. COM(2020) 152 final.

([14]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Unija enakosti: strategija za enakost LGBTIQ oseb za obdobje 2020–2025 (COM(2020) 698 final) (UL C 286, 16.7.2021, str. 128).

doseči uravnoteženo zastopanost spolov pri oblikovanju politik in odločanju. EESO poziva k hitremu sprejetju in izvajanju direktive o preglednosti plačil ([15]), ki določa instrumente in ukrepe za odpravo in zapolnitev vrzeli na nacionalni ravni, ter poziva k natančnemu spremljanju vzrokov in odgovornosti.

4.3 Cilj izboljšanja udeležbe žensk na trgu dela je treba obravnavati strukturirano in celovito, pri tem pa upoštevati gospodarske, izobraževalne, geografske, socialne in kulturne spremenljivke, tudi na oddaljenih in podeželskih območjih. V zvezi s tem bi bilo treba sprejeti celosten pristop z vključitvijo vseh evropskih, nacionalnih in regionalnih institucij v učinkovite mehanizme socialnega dialoga vseh akterjev in na različnih ravneh.

4.4 EESO ugotavlja, da morajo za večjo udeležbo žensk na trgu dela vse države članice čim prej začeti izvajati direktivo o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja (Direktiva (EU) 2019/1158 Evropskega parlamenta in Sveta ([16])), ki uvaja pravila o dopustu iz družinskih razlogov in prožni ureditvi dela za delavce ter spodbuja enako porazdelitev odgovornosti za oskrbo med staršema, s čimer pomaga odpraviti ovire za svobodno odločitev družin za materinstvo in starševstvo.

4.5 Priporočila za posamezne države za leti 2019 in 2020 v okviru evropskega semestra o ukrepih, ki jih je treba sprejeti za zmanjšanje neenakosti spolov, so nekatere države članice spodbudile k vključitvi razsežnosti spola v nacionalne načrte za okrevanje in odpornost ([17]), a žal v okviru razdrobljenih ukrepov med državami.

4.6 Zaradi pandemije in učinka, ki ga je imela ta na ženske, so bila priporočila za posamezne države redka in občasna. Leta 2022 so samo tri države, tj. Avstrija, Nemčija in Poljska, prejele priporočila za posamezne države v zvezi z udeležbo žensk na trgu dela in delovanjem varstva in nege otrok, ostalih 22 držav pa je prejelo priporočila za posamezne države za prikrajšane skupine ([18]), ki so privedla do posrednih ukrepov v zvezi z zaposlitvijo ali statusom žensk, ki jih je bilo težko količinsko opredeliti. EESO ugotavlja, da bi bila glede na podatke o vplivu krize zaradi COVID-19 na gospodarski in socialni položaj žensk zaželena priporočila za posamezne države glede enakopravnosti spolov, da bi pozvali k usklajenemu predhodnemu načrtovanju v nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost, vključno s ciljno usmerjenimi naložbami.

4.7 Evropski inštitut za enakost spolov v več poročilih poudarja neenako porazdelitev družinskih obveznosti, zlasti na področju varstva in nege otrok ter dolgotrajne oskrbe starejših in invalidov ([19]). Te odgovornosti so eden glavnih razlogov za nizko udeležbo žensk na trgu dela ([20]). Z omejitvijo gibanja in zaprtjem šol so se razmere še poslabšale. V zvezi s tem je treba opozoriti, da številni nacionalni načrti za okrevanje in odpornost priznavajo povezavo med neplačanimi storitvami oskrbe ter ukrepi za usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja ter uvajajo posebne ukrepe za okrepitev varstva in nege otrok ([21]).

4.8 Te storitve morajo biti dostopne tudi revnejšim gospodinjstvom, tako da se pregledajo merila za izračun tarif, da se vsem omogoči njihovo koriščenje. Posebno pozornost bi bilo treba nameniti spodbujanju rednega izobraževanja v šolah vseh vrst in ravni, v šolskih in zunajšolskih dejavnostih, ter izvajanju dodatnih storitev v vrtcih, kot so klubi pred šolo in po njej, ter izboljšanju javne ponudbe poletnih centrov za dekleta in fante. To so posredni ukrepi, pri katerih je treba najti dokončne in trajne naložbene kanale, ki pa žal niso vključeni v nacionalne načrte za okrevanje in odpornost s srednje- do dolgoročnim načrtovanjem virov.

([15]) V teku so tristranska pogajanja o predlogu direktive o preglednosti plačil.

([16]) Direktiva (EU) 2019/1158 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2019 o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja staršev in oskrbovalcev ter razveljavitvi Direktive Sveta 2010/18/EU (UL L 188, 12.7.2019, str. 79).

([17]) Evropski parlament, priporočilo za posamezno državo in načrt za okrevanje in odpornost – tematski pregled v zvezi z vprašanjem enakosti spolov, objavljeno oktobra 2021.

([18]) Glej opombo 14.

([19]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Vloga družinskih članov, ki skrbijo za invalide in starejše: razmah tega pojava med pandemijo (UL C 75, 28.2.2023, str. 75), s pomembnimi priporočili za ukrepe, ki jih je treba sprejeti.

([20]) Poročilo inštituta EIGE, *Gender Mainstreaming – Gender stakeholder consultation* (Vključevanje načela enakosti spolov – posvetovanje z deležniki o vidiku spola), objavljeno leta 2019.

([21]) Glej opombo 1.

4.9 EESO se zavzema za usposabljanje zaposlenih v zaposlitvenih centrih, namenjenih svetovanju glede spola, da bi razvili in razširili kulturo brez spolnih stereotipov. Hkrati je pomembno spodbujati partnerstva med podjetji in delavci na področju zaposlovanja in usposabljanja, da bi spodbudili vključevanje žensk v sektorje, kjer so pretežno zaposleni moški.

4.10 EESO podpira zamisel, da bi bilo treba dati prednost spodbudam za podjetja, ki v okviru aktivnih politik zaposlujejo ženske s stabilnimi pogodbami o zaposlitvi in dobrimi delovnimi pogoji. Poleg tega so pomembne spodbude za spremljanje in podpiranje samostojnega podjetništva, vključno s ciljno usmerjeno podporo za finančno in vodstveno usposabljanje ter dostop do finančnih instrumentov ([22]).

5. **Posebne ocene**

5.1 Kriza je močno prizadela ženske, ki so pogosto v položaju, da sprejmejo tudi nekvalificirana dela. Poleg tega se delavke vse pogosteje spoprijemajo z neprostovoljno zaposlitvijo s krajšim delovnim časom. Da bi obrnili ta trend in povečali udeležbo žensk na trgu dela ter spodbujali kakovostno in kvalificirano zaposlovanje, mora biti prednostna naloga krepitev neposrednih in posrednih ukrepov v nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost.

5.2 Za zmanjšanje razlik med spoloma EESO priporoča, da se nacionalni načrti za okrevanje in odpornost načrtujejo usklajeno ter se dopolnjujejo z vsemi drugimi viri in programi Skupnosti, začenši s kohezijskimi sredstvi in programi.

5.3 Zaradi obstoječih razlik in neenakosti med spoloma javne politike niso nevtralne, zato je pomembno, da vse institucije, tako evropske kot nacionalne in lokalne, sprejmejo proračun, ki upošteva vidik spola, kot dopolnilni dokument k davčnim politikam. Zato EESO priporoča, naj bo priprava proračuna, ki upošteva vidik spola, obvezna v fazi evropskega semestra ([23]).

5.4 EESO svari pred tveganjem, da bi lahko mehanizem za okrevanje in odpornost, kot je zasnovan, povečal razlike v nekaterih proizvodnih sektorjih, kot sta zeleni in digitalnih sektor. Čeprav je enakost spolov medsektorska prednostna naloga, brez specifičnih in merljivih ukrepov za spodbujanje zaposlovanja žensk, tudi v smislu visokih kvalifikacij v sektorjih z visoko stopnjo zaposlenosti žensk, obstaja nevarnost, da se bo vrzel stopnje zaposlenosti med spoloma še povečala, kar lahko pomeni tveganje nadaljnje segregacije žensk v manj pridobitne dejavnosti.

5.5 Nacionalni načrti za okrevanje in odpornost bi morali vključevati primerljive kazalnike za merjenje izboljšanja enakega plačila, dostopa do trga dela po sektorjih, usklajevanja delovnega časa in obveznosti oskrbe, ugodnih kreditov, spodbud za samostojno podjetništvo in samozaposlovanje žensk.

5.6 Spodbude za zaposlovanje žensk za nedoločen čas bi morale imeti prednost pred drugimi spodbudami in bi jih bilo treba izključiti iz zemljevida državne pomoči.

5.7 Izboljšanje usklajevanja delovnega časa in časa oskrbe je eden glavnih ciljev za sprostitev celotnega potenciala žensk v svetu dela in izboljšanje produktivnosti podjetij. V ta namen EESO meni, da je prednostna naloga vlaganje sredstev v usklajevanje delovnega časa in obveznosti oskrbe ne le z dodatnimi storitvami v vrtcih in spodbujanjem postopnih brezplačnih izobraževalnih storitev za otroke, stare od 0 do 3 let, za gospodinjstva z nizkimi dohodki, pač pa tudi s povečanjem naložb v izvajanje storitev pomoči in dolgotrajne oskrbe.

5.8 Doseganje ciljev usklajevanja delovnega časa in oskrbe je treba podpreti z zaposlovanjem oseb s posebnimi znanji in spretnostmi ter potrebo po stalnem usposabljanju vseh, ki so vključeni v te storitve in v katerih zdaj prevladujejo ženske.

([22]) Španija v svojem nacionalnem načrtu za okrevanje in odpornost namenja 36 milijonov EUR za pomoč podjetnicam začetnicam; Italija pa je v svojem načrtu za okrevanje in odpornost mobilizirala 400 milijonov EUR za podporo udeležbi žensk v podjetništvu. Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega sveta – Naložbe, ki upoštevajo vidik spola, kot način za izboljšanje enakosti spolov v Evropski uniji (UL C xx, xx.xx.2023, str. xx), v katerem so predstavljeni predlogi za spodbujanje naložb v podjetništvo žensk.

([23]) Dokument Komisije za razpravo z naslovom *Gender Budgeting Practices: Concepts and Evidence* (Prakse priprave proračuna, ki upoštevajo vidik spola: pojmi in dokazi), objavljen junija 2022.

5.9 EESO poudarja, da je treba klavzulo o nagrajevanju za zaposlovanje žensk razširiti na vsa javna naročila, da bi podprli podjetja, ki se zavežejo k ustvarjanju stabilnih delovnih mest, krepitvi socialne vključenosti in zmanjšanju razlik v zaposlenosti med spoloma.

5.10 Razlike med spoloma na področju znanosti so zelo prisotne in se povečujejo že od zgodnjega izobraževanja. Žal je le nekaj nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost vključevalo ukrepe za povečanje udeležbe žensk v tehničnih in znanstvenih inštitutih ter v študijih na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike (STEM). Zato so potrebne posebne naložbe v načrte usposabljanja za spodbujanje udeležbe deklet v znanosti ter raziskavah in razvoju, pa tudi naložbe in nove oblike podpore za ciljno usmerjene projekte, da bi zagotovili večjo udeležbo žensk v inovativnih dejavnostih. Ti ukrepi bodo imeli srednje- do dolgoročno pozitiven učinek, zato jih je treba načrtovati s strateškim pristopom.

5.11 EESO meni, da je pomembno ukrepati tudi na davčnem področju, tudi kot priporoča Komisija ([24]) in kot določajo nacionalne zakonodaje, z davčnimi olajšavami za prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu, ki je v gospodinjstvih z nizkimi dohodki pogosto dohodek ženske. Pomembno je tudi, da se uvede davčna olajšava za dohodek manj premožnih enostarševskih gospodinjstev.

5.12 Poleg ukrepov, določenih v nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost, EESO kot spremljajoče ukrepe politike predlaga obvezno pridobitev potrdila za zagotavljanje enakosti spolov, da bi zmanjšali razlike med spoloma, izboljšali delovne pogoje žensk, se borili proti nasilju na podlagi spola ([25]), razširjali pametno delo prek pogajanj s socialnimi partnerji in v skladu z nacionalno prakso in zakonodajo aktivirali plačan prostovoljni krajši delovni čas za ženske, ki se vračajo s porodniškega dopusta.

5.13 EESO pozdravlja pristop Komisije v poročilu, ki predvideva spremljanje ukrepov nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost posameznih držav z vidika enakosti spolov. Pomembno bo, da se predstavništva Evropske komisije v različnih državah članicah posebej osredotočijo na ukrepe, ki se izvajajo na področju enakosti spolov, ter skrbijo za upravljanje preglednih in dostopnih podatkov.

5.14 EESO priporoča, da se gospodarski in socialni partnerji ter civilna družba v celoti vključijo v izvajanje, spremljanje in ocenjevanje nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost, vključno z namenskimi „usmerjevalnimi odbori“ na evropski in nacionalni ravni za spodbujanje usklajenega načrtovanja pobud za zagotavljanje enakosti spolov.

V Bruslju, 14. decembra 2022

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

([24]) Glej opombo 10.

([25]) Države članice so bile pozvane, naj ratificirajo Konvencijo MOD št. 190 o odpravi nasilja in nadlegovanja v svetu dela, ki sta jo do zdaj ratificirali le dve evropski državi.